

اگر خدا بنظره یاری کند

چهار جستار از زبان و خاطره در سال ۱۳۸۵

جوزف پرودسی | ترجمه ی طهورا آیتی

- برودسکی، جوزف، ۱۹۴۰-۱۹۹۶. Brodsky, Joseph.
 اگر حافظه یاری کند: چهار جستار از زبان و خاطره در سال‌های تبعید/
 جوزف برودسکی؛ مترجم طه‌ورا آیتی.
 تهران: نشر اطراف، ۱۳۹۸.
 ۱۷۵ ص.
 ۹۷۸-۶۲۲-۶۱۹۲-۸
- کتاب‌های گزیده متن انگلیسی اثر با عنوان "Less than one: selected essays"
 ۱۹۸۶، "است"
 ترجمه جدید، ریخ (نقد)
 Poetry, Modern -- History and criticism
 ادبیات رنسانس و مدرنیسم
 آیتی، طه‌ورا، ۱۳۶۸- ترجم
 PN1۲۷۱
 ۸۰۹/۱۰۴
 ۵۹۳۱۲۷۱
- شناسه:
 وان و نام: رز:
 مصنفات:
 مشخصات هر:
 شابک:
 وضعیت فهرست:
 نویسی:
 یادداشت:
 موضوع:
 موضوع:
 موضوع:
 شناسه افزوده:
 رده بندی کنگره:
 رده بندی دیویی:
 شماره کتابشناسی ملی:

اگر حافظه یاری کند

چهار - جستار از زبان و خاطره در سال های تبعید

مؤلف: رودسی ترجمه ی طبورا آیتی

اطراف

دبیر مجموعه: جستار روایی معین فانی
 ویرایش: محمد ساهان
 بازبینی نهایی متن: امین شایر، فاطمه ستوده
 دبیر فنی: محمدرضا لری پی
 طراح جلد: حمید قدسی
 چاپ: کاج - صحافی: نمونه
 شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۱۹۴-۳۵۰-۸
 چاپ اول: ۱۳۹۸، ۵۰۰ نسخه

همه ی حقوق چاپ و نشر این اثر برای «نشر اطراف» محفوظ است. هر گونه تکثیر، انتشار و بازنویسی این اثر (چاپی، صوتی، تصویری، الکترونیکی) بدون مجوز کتبی ناشر ممنوع است. نقل برش هایی از متن کتاب با ذکر منبع آزاد است.

تهران، خیابان ناطق نوری، کوچه کوروش، پلاک ۱۴، واحد ۲ - تلفن: ۲۲۸۹۰۵۵۶

Atraf.ir

۱۰ فهرست

- سخن مترجم ۱۵ مثل ماهی در شب
از یک کمتر ۲۳ هر چه بیشتر به خانه بیوری
نادردا ماندلشتام یک سوگنامه ۵۷ بقایای آتشی بزرگ
در یک اتاق و نصفی ۶۹ چگونه نثر روسیه در قرن بیستم به زوال رفت
در هوای فاجعه ۱۲۹ آدم با چه میزانی از جزئیات می سازد؟

پیش‌گفتار

جستار ژانر بازیگه‌ها است. وقتی دنبال تعریفش می‌گردی بیشتر به جبهه‌هایی بی‌خوری که به جای آن‌که بگویند جستار چیست، از آن‌ها بگویند که جستار نیست. وقتی می‌خواهند دسته‌بندی‌اش کنند از چهار تا شانزده نوع مختلف جستار را نام می‌برند که همگی مرزهای بی‌متراب دارند و به آسانی درون هم نشت می‌کنند. عواملی از این دست، کنار آمدن با جستار را در فضای خط‌کشی‌شده‌ی نظریه تا حدودی سخت می‌کند. به هر حال می‌دانیم که جستار متنی نسبتاً کوتاه است، خلاف مقال‌های رسمی لحنی عصافورت‌داده و خشک ندارد و نمی‌خواهد به جهانیان یک گزاره‌ی قطعی را ثابت کند. دعوت‌نامه‌ای است برای خواننده که صمیمی و رها مسیر پرسشگری نویسنده درباره‌ی موضوع را به شیوه‌ی خاص خودش پی بگیرد، در چشم‌انداز شخصی او بساطش را پهن کند،

از پرسش‌های او بپرسد و گاه حتی به شک‌های او شک کند. جستار‌ژانر قرن بیست و یکمی نیست اما جستارهای امروزی دنیای تازه‌ی خودشان را یافته‌اند، در فرم‌های خلاقانه و بدیعی ارائه می‌شوند و گاه تجربه‌ی شیرین خواندن رمان‌های پرشور را برای خواننده زنده می‌کنند.

از میان انواع متعدد جستار، جستار روایی را نزدیک‌ترین ژانر به داستان کوتاه می‌دانند. جستار روایی متنی غیرداستانی است که سبکی دلنشین، ساختاری ظاهراً و لنگار، لحنی شبیه زبان شفاهی، و گاهی به‌شکلی خاص ظریفی دارد و با استفاده از داستان یا ساختار داستانی، روایت نویسنده را از مبحثی که کمتر به آن پرداخته شده، یا با رویکرد و زبان جدید عرضه شده، ارائه می‌دهد. به عبارتی، نویسنده‌ی جستار روایی با استفاده از کسب هنر، فرم لذت‌بخشی می‌آفریند و مضمون مقاله را به گونه‌ای نو و با مدعی متفاوت ارائه می‌دهد.

جستار یا essay مانند مقاله یا article متنی غیرداستانی است اما به جای آن‌که مثل مقاله اطلاعاتی درباره‌ی یک موضوع خاص به خواننده منتقل کند، دیدگاه شخصی نویسنده را درباره‌ی یک یا چند موضوع و با لحنی که اعتماد مخاطب را برانگیزد برایش توضیح می‌دهد. جستارنویس بر اساس تجربه‌ی زیسته‌ی خود، نگاه ویژه‌ای به مفرد یا تعداد مورد نظرش پیدا کرده، به یک روایت فردی رسیده و با نوشته‌ای منسجم و صادقانه می‌خواهد موضع و تحلیل خودش را شرح بدهد. به همین دلیل، خواندن جستار ما را با طرز فکر، منش یا به اصطلاح صدای نویسنده آشنا می‌کند. بی‌تردید مقاله‌نویس‌ها هم دیدگاهی شخصی درباره‌ی موضوع مقاله‌شان دارند و گاهی آن را با خوانندگان در میان می‌گذارند اما نتیجه‌گیری نوشته‌شان را با استناد به دلایل و شواهد موجود در مقاله سروسامان می‌دهند نه مبتنی بر تجربه، برداشت و روایت شخصی خودشان.

تعبیر شیرین و تأمل‌برانگیز دیگری هم جستار را ترکیبی از اول شخص مفرد و سوم شخص جمع معرفی می‌کند که تجربه‌ی نویسنده را در مسیر جست‌وجو و آزمودن پست و بلند مفاهیم مختلف و ابعاد گوناگون رخدادها به ثبت رسانده و با خوانندگان به اشتراک می‌گذارد. همین معنای جست‌وجوگری است که معادل جستار را برای واژه‌ی essay انتخابی دقیق و قابل دفاع می‌کند. از این منظر، جستار متنی است که خواننده را به شرکت در تکاپوی نویسنده در درک و تحلیل رخدادهای واقعی و مفاهیم مختلف می‌خواند و او را تشویق به یافتن راهی نو برای خواندن متن می‌کند که سبک‌های کاملاً متفاوتی دارند.

منطق گفت‌وگویی جستار را بستر مناسبی برای حضور صداهای دیگر در ساحت مدرسه نویسنده برای فهم معنا می‌داند؛ صداهایی که می‌توانند موضع نویسنده را به چالش کشیده و متنی چندصدا خلق کنند. جستارنویس که هشیرانه در گراژ شاه جریان‌های اجتماعی، فرهنگی، سیاسی، اقتصادی و... رمان خود ایستاده، می‌تواند با اجتناب از قضاوت نهایی و تک‌گویی تمسیت خواهانه و پرهیز از سازآرایی صداهای گوناگون به نفع دیدگاه خود، مرکب مؤثر صداهای دیگر را در گفت‌وگوی متن تضمین کند. به خاطر اهمیت این گونه‌ی جستار بسیاری از نویسندگان معاصر مانند شاهرخ مسکری، کریم فانی، بابک احمدی و صاحب‌نظران دیگر در نوشته‌هایشان جستار را تعریف کرده‌اند و تفاوت‌های جستار و مقاله را شرح داده‌اند. با مطالعه‌ی نمونه‌های مختلف جستار و خصوصاً جستار روایی درک دقیق‌تری از تعریف جستار روایی خواهیم داشت. خواندن بهترین نمونه‌های هر ژانر نوشتاری هم می‌تواند آشنایی ما را با آن‌ها به تجربه‌ای پربار و خوشایند مبدل کند. به همین دلیل در مجموعه‌ی جستار روایی آثار نویسندگان

شاخص این ژانرها که پیشینه‌ی فرهنگی متفاوتی دارند، به علاقه‌مندان ارائه می‌دهیم و در هر کتاب می‌کوشیم مخاطب را با سبک نوشتاری و صدای منحصر به فرد یک جستارنویس برجسته آشنا و به کشف و بسط روش جدیدی برای ارتباط با متن دعوت کنیم.

درباره‌ی کتاب

می‌گویید اگر دنبال نثر خوب هستی به یک شاعر بگو برایت بنویسد. در کتاب «حافظه یاری کند» سراغ یک شاعر رفتیم: ایو سیف الکساندر وویچ رودسکی، مشهور به جوزف برودسکی. او خودش را شاعری روس و جستارنویسی انگلیسی می‌نامد که پس از تبعید، شهروند آمریکا شد. به زبان روسی می‌نوشت و سپس اشعارش را به انگلیسی ترجمه می‌کرد. از مضمون‌های رایج آثارش می‌توان به تبعید، فقدان، خاطره، وطن، و معنای مرگ و زندگی اشاره کرد. جستارهای برودسکی که معمولاً به انگلیسی نوشته می‌شدند، دریچه‌ای به دنیای اسرارآمیز ذهن شاعرانه و خلاقش می‌گشایند. در چند دهه‌ی گذشته، طاق بش‌بینی جورج لوکاج در آستانه‌ی قرن بیستم، جستار فرهنگی فلسفی که به فرم ادبی معرف دوره‌های انتقالی تبدیل شد؛ دوره‌هایی که در آن‌ها تمدن به گستره‌ی بدیهیات و قطعیات پیشین راه پیدا کرد (جن و مودت)، اهمیت جستار در زمانه‌ی انتقالی برودسکی از یک سو، و سبک کم‌نظیر نثری که با معیارهای خود او خوبی‌اش را مرهون دقت، سرعت، و چکالی و ابصار بیان شاعرانه است (دو جستار)، از سوی دیگر، مجموعه جستارهای برودسکی را درخور تأمل و تأثیرگذار کرده‌اند. جستارهای او هم ما را با فضای یکی از دوران‌های انتقالی از نگاه متفکری که همراه خاطرات سنگینش از یک دنیای فرهنگی به دیگری کوچ کرد، آشنا می‌کنند و هم

با هویت جست‌وجوگری که آن‌ها را روی کاغذ آورده است. همان‌طور که خودش باور داشت، «آدم همان است که از او دریادها مانده. آنچه زندگی می‌نامیم نهایتاً چهل‌تکه‌ای از خاطرات دیگران است که با مرگ‌مان از هم شکافته می‌شود و به دست هر کس فقط بخشی از تکه‌های اتفاقی را از هم گسیخته‌اش می‌رسد.» («به یاد استفان اسپندر») در این کتاب از مجموعه‌ی جستار‌روایی شما را به تجربه‌ی تکه‌هایی از کیستی یکی از تاثیرگذارترین جستارنویسان معاصر دعوت می‌کنیم.

ترجمه‌ی جستار‌روایی توانایی خاصی می‌طلبد که فراتر از مهارت فهم و انتقال متن، یک آید یا به آن نزدیک شود تا بتواند مباحث جدی و حال‌وهوای نه‌شده‌ها را به لحن شخصی سرخوشانه و گاه مطایبه‌آمیز جستار‌روایی بزند و سهم خواننده را در حظ خواندن متن افزایش دهد. طهورا آیتی دانش‌آموزی رشته‌ی ادبیات انگلیسی است و تاکنون کتاب‌های پندوپیدار مارگارت اتوود، بار گران اثر جانث وینترسن، مری را دیده‌اید اثر ساندرا سیسنره، گایا تخم گذاشت اثر دویراوکا اوگرشیچ و اعلان قرعه‌ی ۴۹ اثر تامس بنس را به زبان فارسی ترجمه کرده است. او با رعایت امانت در ترجمه، به دقت و زحمت تمام توانسته روح جستارهای پرودسکی را به مخاطب منتقل کند. نشر اطراف با هدف معرفی ژانرهای نگارشی مختلفی که از لحاظ ساختار یا مضمون راهی به روایت دارند، مجموعه‌های گوناگونی را طراحی و تدوین کرده که مجموعه‌ی جستار‌روایی یکی از آن‌هاست.

دبیر ترجمه‌ی اطراف - رؤیا پورآذر

زمستان ۱۳۹۸